

Prawo karne materialne

- **Podział przestępstw**

Mgr Damian Drabik

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Katedra Prawa Karnego Materialnego

Stopień ciężkości

- Ze względu na **stopień ciężkości** (art. 7 k.k.):
 - zbrodnie,
 - występki.
- O tym, czy konkretne przestępstwo stanowi zbrodnię lub występki, stanowi **ustawowe zagrożenie karą**, a nie kara orzeczona wobec sprawcy.

Znamień skutku

- Ze względu na **znamień skutku**:
 - przestępstwa materialne (skutkowe),
 - przestępstwa formalne (bezskutkowe).
- **Przestępstwo materialne** to takie, do którego ustawowych znamion należy wystąpienie określonego skutku (np. śmierć człowieka w przypadku przestępstwa z art. 148 § 1 k.k.).
- Ustawowym skutkiem może być także wywołanie zachowaniem sprawcy nowej sytuacji, wcześniej nieistniejącej, będącej stanem niebezpieczeństwa, które grozi dobru prawnemu (art. 160 § 1 k.k.).

Związek przyczynowy

- **Teoria ekwiwalencji (teoria warunku *sine qua non*)** - opiera się na założeniu, że skutek stanowi sumę przyczyn, które go wywołały, a wszystkie te przyczyny są jednakowo istotne.
- **Teoria adekwatnego związku przyczynowego** - więź kauzalna pomiędzy zdarzeniem A i zdarzeniem B istnieje wówczas, gdy zwykle, typowo i przeciętnie zdarzenie A prowadzi do zdarzenia B.
- **Teoria warunku właściwego** - dowolne zdarzenie (np. konkretne ludzkie zachowanie) stanowi przyczynę zdarzenia czasowo późniejszego (np. ustawowo określonego skutku), jeśli - zgodnie z dostrzeganą w otaczającym nas świecie prawidłowością przyczynową - oba te zdarzenia dadzą się uporządkować i połączyć w łańcuch następujących po sobie zmian.

Znamień skutku

- **Przestępstwa formalne** to takie, do których znamion nie należy skutek. Są one dokonane w chwili zachowania się sprawcy w sposób opisany w ustawie.
- Art. 162 § 1 k.k. - przestępstwo jest dokonane z chwilą nieudzielenia pomocy, nie jest istotne, czy jakikolwiek skutek w wyniku nieudzielenia pomocy zaistniał.

Forma czynu

- Ze względu na **formę czynu**:
 - z działania,
 - z zaniechania,
 - z działania i z zaniechania.
- **Działaniem** jest aktywne zachowanie się sprawcy, polegające na podjęciu czynności w określonym przez ustawę kierunku.
- **Zaniechanie** to taki sposób zachowania, który cechuje się brakiem określonych ruchów w wymaganym kierunku.

Forma czynu

- Wyróżnia się przestępstwa:
 - formalne z działania (art. 233 § 1 k.k.),
 - formalne z zaniechania (art. 162 § 1 k.k.),
 - materialne z działania (art. 278 § 1 k.k.),
 - materialne z zaniechania (art. 220 § 1 k.k.).
- Zgodnie z treścią art. 2 k.k., odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi (tzw. **gwarant**).

Budowa typu czynu zabronionego

- Ze względu na **budowę typu czynu zabronionego**:
 - w typie podstawowym,
 - w typie kwalifikowanym,
 - w typie uprzywilejowanym.
- Niekiedy ustawa do zespołu ustawowych znamion przestępstwa w typie podstawowym dodaje znamiona dodatkowe, które zwiększają lub zmniejszają ładunek społecznej szkodliwości czynu i tym samym powodują konieczność surowszego lub łagodniejszego zagrożenia karą takiego czynu.

Budowa typu czynu zabronionego

- Typ podstawowy
 - art. 148 § 1 k.k. Kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.
- Typ kwalifikowany
 - art. 148 § 2 pkt 1 k.k. Kto zabija człowieka ze **szczególnym okrucieństwem**, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.
- Typ uprzywilejowany
 - art. 148 § 4 k.k. Kto zabija człowieka **pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami**, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Podmiot

- Ze względu na **podmiot**
 - powszechne,
 - indywidualne
 - właściwe,
 - niewłaściwe.
- Sprawcą przestępstwa **powszechnego** może być **każda osoba** zdolna do ponoszenia odpowiedzialności karnej.
- Najczęściej przestępstwa powszechne ustawodawca formułuje poprzez użycie zaimka “kto” w opisie ustawowych znamion typu czynu zabronionego.

Podmiot

- Sprawcą przestępstwa **indywidualnego** może być natomiast jedynie osoba ze ściśle **określonego kręgu podmiotów**, które charakteryzuje jakaś cecha lub właściwość.
- Przestępstwo indywidualne określane jest jako **właściwe**, jeśli jego podmiot jest już indywidualizowany w typie podstawowym (art. 231 § 1 k.k. **Funkcjonariusz publiczny**, który...).
- O przestępstwie indywidualnym **niewłaściwym** mówimy wówczas, gdy do jego indywidualizacji dochodzi dopiero w typie zmodyfikowanym (art. 149 k.k. **Matka**, która...).

Strona podmiotowa

- Ze względu na **stronę podmiotową** (art. 9 k.k.):
 - umyślne,
 - nieumyślne,
 - umyślno-nieumyślne,
 - nieumyślno-nieumyślne.
- Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występki można popełnić także nieumyślnie, jeśli ustawa tak stanowi (art. 8 k.k.).
- Aby sprawca mógł ponieść odpowiedzialność za popełnienie nieumyślnego występkę, ustawodawca musi wprowadzić tzw. **klauzulę nieumyślności** - bądź jako kolejny paragraf w ramach jednego przepisu stanowiącego typ umyślny (np. art. 157 § 3 k.k.), bądź jako samoistny typ przestępstwa nieumyślnego (np. art. 155 k.k.).

Sposób atakowania dobra prawnego

- Ze względu na **sposób atakowania dobra prawnego**
 - z naruszenia,
 - z narażenia,
 - konkretnego,
 - abstrakcyjnego.
- **Przestępstwa z naruszenia** powodują uszczerbek na dobru prawnym (np. kradzież narusza prawo do własności, zgwałcenie narusza wolność seksualną).

Sposób atakowania dobra prawnego

- W przypadku przestępstw z narażenia, zachowanie sprawcy generuje niebezpieczeństwo dla dobra prawnego.
- O przestępstwie z **narażenia konkretnego** mówimy wówczas, gdy oprócz samego zachowania sprawcy występuje konsekwencja tego zachowania w postaci wywołania zagrożenia dla dobra prawnego (art. 174 k.k.).
- **Narażenie abstrakcyjne** - podstawą odpowiedzialności jest samo zachowanie się sprawcy (art. 178a § 1 k.k.). Penalizacji takich zachowań towarzyszy wyobrażenie o potencjalnych, choć bliżej nieokreślonych szkodach, które mogą z nich wyniknąć.

Tryb ścigania

- Ze względu na **tryb ścigania**
 - publicznoskargowe,
 - z urzędu,
 - na wniosek,
 - prywatnoskargowe.
-

Podział przestępstw

- Stopień ciężkości: zbrodnia/występek,
- Znamię skutku: materialne/formalne,
- Forma czynu: z działania/z zaniechania,
- Strona podmiotowa: umyślność/nieumyślność,
- Budowa: typ podstawowy/typ zmodyfikowany (uprzywilejowany lub kwalifikowany),
- Podmiot: powszechne/indywidualne,
- Atakowanie dobra prawnego: z naruszenia/z narażenia (konkretnego lub abstrakcyjnego),
- Tryb ścigania: publicznoskargowe (z urzędu lub na wniosek)/prywatnoskargowe.